

neque movent appetitum, ut passim experimur in floribus, atque suffitibus, tales vero consonantiam non vendicant cum sapore, imo sepe suavissimi sunt, sapor autem amarissimus, quod Galenus supra notat, et Aristoteles, textu 95, Plinius, lib. 15, cap. 18.

CAPUT XXIV.

QUO MODO ODOR MEDIUM, ET OLFACTUM IMMUTET.

1. Suppositio pro priore parte tituli. — *Opiniones adversae de diffusione odoris per medium.* — Quamvis praecedenti quæstione de odore et sapore dixerimus, propter eorum affinitatem, in hac tamen quæstione prosequemur tantum de odore, superest autem de illo dicere prout sensibilis est, de modo videlicet, quo sensum immutat. Atque primo supponendum odorem a longe immutare posse sensum, ut experientia docet: necesse ergo est interjectum medium carere corpore impidente diffusionem odoris: unde medium accommodatum sunt aer, imo et aqua, ut Aristoteles supra testatur, et de Sensu, et cap. 5, et 4, de Hist., cap. 8. Nam pisces sub aquis odorem percipiunt, dum nocte moventur ad alimentum distans, non alio ducti sensu, quam olfactu. Idem habetur 2, de Part., cap. 10. Scribitque Plinius, lib. 10, cap. 70, Philoponus, de Anima, fol. 59, col. 3, S. Thomas, de Sensu et sensibili, lect. 14. Hoc posito, quæstio est de modo diffusionis per medium. Avicenna 6, Naturalium, p. 2, cap. de Olfactu, sentit odorem non aliter posse diffundi, quam realiter. Quæ fuit sententia Platonis, ut refert Albertus, tractatu 3, cap. 23. Commentator vero ad textum 97, ex alio extremo credit rem odoriferam solum emittere species intentionales, quem sequitur Nyphus.

2. Primum pronuntiatum. — *Secundum.* — Hac tamen in re duo habentur certa. Unum qualitatem odoriferam non posse ita diffundi per aerem, aut aquam, ut in eis subjectetur, cum odor non sit activa qualitas, sicut nec color mediumque incapax illius sit, cum in eo requiratur mixtio qualitatum primarum, unde denuo non producitur, nisi ea mixtione posita, ad quam consequitur: cum autem medium ab odorabilis immutatur, illa mixtio non intercedit: ergo, etc. Alterum est a re odorabili diffundi odorem realiter per medium, quare cum non diffundatur inherendo aeri, ut dictum est, oportet ut exhaletur aliqua substantia tenuis ad modum sumi deferens ipsam qualitatem. Atque ita intelligitur Aristoteles 2, de Anima,

textu 127, dicens aerem pati ab odore, non quod recipiat subjective in se odorem, sed quod per aerem deferatur. Atque hoc evidentissimis experiens patet. Primo quia ablata re odorifera medium per multum temporis conservat odorem: non posset autem conservare solas species, quia pendent in conservari ab objectis: ergo manet ipsa qualitas in aliqua tenui substantia. Secundo, sœpe non redolent materia odorifera nisi calefaciat, et fumum quemdam, vel halitum spiret, ut patet in thure, ideoque melius odorem percipimus vere, quam hyeme, quia frigus impedit exhalationem. Tertio experimur odorem involueris conservari, et alias facile difflari, namque sola emissio specierum absque substantiae vaporatione non minueret qualitatem, ut in colore patet, hac enim de causa rosa evaporando marcescit, et poma corrugantur. Quarto manus rem odoriferam attrectans redolent: non ob species solas, ut patet: non ob productum odorem in manibus, ut ex dictis liquet: ergo ob aliquam substantiam odorosam, quæ illis adhaesit: unde et abluendo facile odor perditur. Quinto odores nonnunquam plurimum cerebro prosunt, cuius causam reddit Aristoteles, de Sensu et sensibili, capite primo, quia cerebrum frigidum vapore odoro, utope calido, temperatur, ac fogetur, qua de re Aristoteles ibidem, cap. 2, et sectione 13, problematum, quæstione prima, atque in hoc convenienter fere auctores: imo propter hanc evaporationem Pythagorici dixerunt odorem nutrire, quod Aristoteles improbat eodem lib. de Sensu, cap. 5, nam substantia illa nutritioni idonea non est, neque ad stomachum descendit, unde fabulosum videtur, quia Plinius, lib. 7, cap. 2, refert quosdam ore cassos, odore tantum ali, quem naribus trahunt.

3. Circa secundam partem tituli diffusionem reale usque ad olfactum alii requirunt, alii rerrius non requirunt. — His ita statutis difficultas restat, an ad odorem sentiendum oporteat illum realem vaporem substantiae pervenire usque ad olfactum, nam Avicenna supra, et alii affirmant, D. Thomas, lect. 20, in secundo de Anima, scribit hoc posse quidem contingere aliquando propter vehementiam odoris, non tamen esse necessarium, sufficeretque species intentionales. Idem docet in 2, dist. 2, q. 2, art. 2, ad 5, Philoponus 2, de Anima, fol. 63, col. 1 et 2, Aegidius, text. 100, dub. 2, uterque Cajetanus et Javellus, denique Colonenses, de Sensu et sensibili, cap. de Odoratu: quæ sententia mihi probabilius est, et proba-

CAP. XXIV. QUOMODO ODOR MEDIUM, ET OLFACTUM IMMUTET.

689

tur primo. Sensatio odoris fit ad longissimam distantiam, de vulture enim scriptores produnt olfacere ad 50 millaria, non est autem credibile substantiam odoram ita longe posse diffundi, atque Albertus Magnus 2, de Anima, cap. 25, refert in Græcia, alii apud Trojam, tantam fuisse stragem, ut Tyrides, et vultures odore cadaverum allicerentur ab spatio leucarum 500. Responderi solet tunc quidem deferriri exhalationes odoriferas, vento praesertim calido eas conservante, et fovente, sic enim tempore pestis vitium aerem pervenire longissime. Sed obstat, quoniam licet integra cadavera resolventur in rarissimam materiam, non possent tantum spatium exhalationibus implere: maxime quia odor versus omnem partem in sphæram funditur. Secundo probatur, quia si odor multiplicaretur realiter usque ad olfactum, species intentionalis illius produceretur solum a vapore naribus proximo, sive non sentiretur odor existens in objecto praecipuo, unde realis odor diffatur, quod est contra experientiam. Tertio odor est per se primo sensibilis: ergo est productivus specierum ubicumque hæret: ergo illas producet existens in objecto odorifero, atque adeo ad nares usque, si proportionata fuerit distantia. Confirmatur, quia alias nullum esset medium extrinsecum ad sentiendum odorem, semperque sentiretur per contactum physicum inter rem odorabilem et olfactum, essetque olfactus quidam tactus, sicut de gustu asseruit Aristoteles secundo, de Anima, cap. 10. Ultimo sensatio odoris per aquam necessario fit per species intentionales, quia exhalatio odorifera non potest in aqua conservari propter frigiditatem et humorem, teste Aristotele, de Sensu et sensibili, cap. 5, ergo, etc.

4. Diffusio specierum intentionalium odoris ab objecto incipit, sicut et soni. — Superest vero dubium simile ei, quod de sono tractavimus, an species odoris incipient multiplicari a principio a re ipsa odorifera, an vero solum unde cessat multiplicatio odoris realis. Respondetur a principio multiplicari, quod vero simul exhaletur substantia tenuis, accidentarium esse: etenim res odorabilis non sentitur per exhalationem ab ipsa distinctam, sed per propriam speciem, quam producit a principio. Rationes etiam factæ de sono hic procedunt: objectio que in contrarium, quia jam odor in instanti periperetur contra Aristotelem, de Sensu et sensibili, c. 7, ac contra ipsam experientiam. Sed objectio sicut ibi de sono, ita hic similiter solvenda est: nimur esse certam sphæram,

III.

6. Oppositio ex Aristotele, et D. Thoma. — *Explicantur.* — Oppones Aristotelem, de Sensu et sensibili, capit. 2, asserentem, organum olfactus non debere esse calidum, eo quod odo-

44

rabile, cum fumosa evaporatio sit, calidum est : immutatur ergo ab ipso vapore, utpote a dissimili, alioquin ratio non procederet, et cap. 5, docet vaporationem odoris illabi in sensorium divus Thomas etiam, 1 part., quæstion. 78, art. 3, scribit oportere objectum olfactus moveri secundum alterationem caloris, ut inspiret odorem. Neuter tamen exigit vaporationem hanc ut simpliciter necessariam, sed tantum ut magis conduceat : quia etiam communiter et regulariter fit, necessaria dici potest, maxime in nobis, in quibus olfactus est obtusissimus.

CAPUT XXV.

DE ORGANO ET POTENTIA OLFACTUS, AG ETIAM
DE MEDIO ACTUQUE ODORANDI.

1. *Diversæ sententiae de organo olfactus.* — Aristotelis in hac re sententia obscura. — De organo hujus sensus varia est philosophorum sententia, ad quam diversitatem intelligentiam, notandum, quod in anteriori parte cerebri sunt quasi due cellulæ, quæ ventriculi cerebri dicuntur, a quibus progrediviuntur duo nervi, mamillares appellati, quod eorum extrema sunt quasi pupillæ : est preterea nasus duabus patulis viis, quibus recta itur ad illos nervos. Igitur sententia Galeni est organum odoratus residere in ventriculis cerebri : ita habet 8, de Usu partium, et libro de Instrumento odoratus. Idem tenet Avicenna, 6, Naturalium, part. 1, cap. 5, Albertus 2, de Anima, capit. 26, Philoponus, fol. 65, col. 2 et 4. At Vesalius, lib. 4, capit. 3, vult organum hoc consistere in ossiculis mammillaribus, quem plerique moderni sequuntur : Magnesius vero, lib. de Sensu particulari, cap. 22, sentit per cartilagines narium derivari nervos, in quibus consistit sensorium odoratus : Aristotelis sententia obscura est in hac parte, nam, sect. 13 Problematum, q. 5, ait in animalibus respirantibus fieri odorationem, accedentibus odoribus ad cerebrum, ubi tamen non affirmit in cerebro exerceri odorandi actum, sed explicat id, quod sœpe talem actum comittatur. Primo autem de Historia animalium, cap. 41, solum dixit per vias narium subministrari olfactum, et lib. 2, capit. 12, de naribus pronuntiavit continere meatus odorandi, et lib. 4, capit. 8, quod sicut externorum sensuum, ita olfactus constitutum est diversorium, id est, organum, nam avium, inquit, generi foramina tantum sunt odorandi, cum aliis etiam nares insint,

quo indicat in naribus constitui organum, et 2 de Partibus, capit. 16, ostendit diversitatem organorum olfactus ex diversitate narium, et 2, de Generatione animalium, capit. 4, significat organum odoratus oriri a cerebro, sicut organum auditus, atque adeo alibi residere.

2. *Excluditur Galeni opinio.* — Vallesii opinio magis arridet. — *Falsa tamen extensio Vallesii.* — In hac re non potest statui certa conclusio : at imprimis sententia Galeni odorationem fieri in cerebro, non videtur probanda, et idem existimo de sententia Vesalii, illæ enim partes de substantia cerebri sunt, cum tamen cerebrum sit fons omnium sensuum, et ideo nullius organum : sed omnibus caret, nisi forte tactu aliquo, unde ab eodem Galeno, lib. 3, de Causis symptomatum, organum non sentiens cerebrum appelleatur, quod optime illi objicit Commentator, lib. 1 Collectanearum, cap. 6, et lib. 2, capit. 17. Praeterea non est major ratio cur in cerebro, collocetur organum olfactus, quam visus, vel auditus : ergo, etc. Probabilior itaque videtur sententia, asserens organum odorandi jacere in interiori parte nasi, quam etiam amplectitur Valles, lib. 2, cap. 24, ac confirmat primo, quia odoratio fit in naso : ibi ergo sensorium existit. Probat antecedens, quia ibi est sensatio ubi voluptas, sed hæc in naso percipitur : ergo. Secundo cum vapores odoriferi ascendant usque ad cerebrum confortandum, consensum rationis est, ut olfactus, quasi explorator vaporum locetur ante cerebrum, sicut in gustu observatum videmus, esse scilicet in ore collocatum, quasi in janua, ut possit de cibis jucicare, antequam ad ventriculum demittantur. Addit tamen Valles odorationem non tantum in naribus fieri, sed in ipsis visceribus etiam, ac tota ea parte, per quam, et ad quam respiratio protenditur, quod putat sensisse Platonem, dialogo de natura. Hoc tamen falsum videtur, arbitrorque ante partem illam, in quam incurruunt meatus oris, et nasi ad pulmonem, organum olfactus residere, non ultra: alias sicut respirando per nares odoramus, ita respirando per os perciperemus odores, quod contra experientiam est, ac philosophos omnes.

3. *Varietas organorum olfactus.* — *Olfactus definitio.* — Ultimo advertendum est olfacti organum diversimode disponi in diversis animalibus, de quo late Aristoteles 4, de Historia, cap. 10, 2, de Partibus, cap. 16, de Sensu et sensibili, cap. 2. Etenim quædam habent olfactum opertum, alia vero minime, quæ diffe-

rentia, per se loquendo, non est essentialis, ut adverbit sanctus Thomas, de Sensu et sensibili, lect. 14. Quæreret vero aliquis, quod elementum in hoc sensorio prædominatur, diximus namque organum visus esse aqueum, auditus aereum : Aristoteles ergo, de Sensu et sensibili, c. 2, indicat organum olfactus esse ignem, at in 2, de Anima, textu 130, docet ignem, in nullo organo sensuum prædominari, sed oculus, ait, ex aqua, auris ex aere, olfactus ex horum altero constat : probabilius itaque videtur temperamentum hujus organi esse quasi medium inter aquam et ignem, atque aerem, ut substantia organi consonet objecto sensus, est enim odor in calido et sicco temperatis : unde quædam temperiem requirit : probabile ergo est similem requiri ab ipso sensu. Sed interest, quia organum esse non debet affatim calidum, ac siccum, cum sit in potentia ad actionem objecti : atque hæc est mens Aristotelis in citato loco de Anima : cum vero alibi illud tribuit igni, non significat ei prædominari ignem, sed quando actum elicit ignem prædominari, quia nimis calefit a vapore odorifero, ut exponit S. Thomas, et hæc de organo. Ex quibus licet colligere quid sit ipsa potentia odorandi, est enim facultas quædam residens in explicato sensorio intra nares, apta, ut immutetur ab odoribus, illorumque sentiat.

4. *Animalia terrestria, respirantia non nisi in aere odorantur.* — Circa actum hujusce potentiae præterdicta in communi, solum restat advertendum, animalia tantum respirantia olfactare respirando, atque adeo in aere tantum olfactare, non in aqua, ut docet Aristoteles 2, de Anima, textu 100, causamque reddit, quia intra nasum datur operculum in via ad sensum, quod non nisi per respirationem elevatur. Galenus supra hoc irridet operculum, cum ex anatomia non deprehendatur : unde causam aliam affert, non posse sentiri odores, nisi respirando, quia nequeunt aliter penetrare usque ad ventriculos cerebri : hæc vero ratio falsum supponit, estque insufficiens, quia si via ad olfactum non esset occlusa, nulla esset ratio cur non penetrarent species odoris semel intra nasum positæ usque ad cerebrum, etiam respiratione cessante : est ergo occlusa via : operculum autem non est pars aliqua, sicut palpebra in oculo, sed via arctissima in parte interiori nasi, quæ respiratione dilatatur : compressio ergo illius dicitur operculum, unde eodem textu 100, Aristoteles ait, quod in respirantibus amovetur operculum dilatatis ve-

CAPUT XXVI.

UTRUM OBJECTA GUSTUS ET TACTUS IMMUTENT POTENTIAS REALITER, VEL INTENTIONALITER.

1. *Opinio Vallesii et aliorum hos sensus agere tantum per species reales.* — De his duobus sensibus, quoniam inter se magnam vicinitatem habent, et ut brevitati etiam consulamus, simul dicendum est. De objectis autem eorum secundum naturam, dictum a nobis est, objectum quippe gustus est sapor, objectum vero tactus sunt qualitates primæ, aliaque nonnullæ ex eis profluentes, de quibus in 2, de Generatione egimus: solum ergo restat explicare modum quo hæc objecta immutant sensus : opinantur enim aliqui immutare illos sola materiali alteratione, quam sententiam defendit Valles, lib. 2, cap. 29. Quæ probatur primo, nam dicti sensus, quoties sentiunt materialiter alterantur, ut experientia constat : hoc autem sufficit, ut objectum sentiri dicatur: ergo. Secundo si tactus sentiret per species intentionales, etiamsi in organo tactus esset calor, ut quatuor, posset nihilominus tactus percipere calidum aliud, ut quatuor, consequens est falsum : ergo. Patet sequela, quia realis calor, et species caloris non repugnant esse simul : ergo licet habeat calorem, ut quatuor realiter, recipere poterit species alterius caloris, ut quatuor: ergo, etc. Tertio si per species intentionales ejusmodi sensus agerent, utique in instanti agerent : nam productio specierum instantanea esse potest. Consequens est falsum, cum ignis, verbi gratia, applicatus successive, magis ac magis sentiatur: ergo, etc.

2. *Prima assertio ac præambula.* — Probatur quoad gustum. — Notatio pro probatione quoad tactum. — Difficultas hujus questionis potissimum habet locum in tactu, pendetque ejus deci-

sio ex alio puncto, an quando manus, verbi tactu percipitur, atque adeo, si calor inhærentia, sentit calorem, illum sentiat, quem subjectat inhærente, an eum, qui est in calefaciente: nam si calorem percipit inhærentem sibi, ipse erit sufficiens ad causandam sensationem sui absque specie alia: si vero sentit in altero subiecto existentem, necessaria erit species: hinc ergo incipiendo sit prima conclusio. Gustus et tactus non sentiunt qualitates suis organis inhærentes, sed qualitates rerum eos alterantium. Hæc conclusio, quod ad gustum attinet, est mihi certa: experientia quippe evidenter docet gustum non percipere saporem sibi inhærentem: sed rei sapidæ, ac distinctæ. Et ratio id demonstrat, sapor enim qualitas activa non est, sicut neque odor, solumque resultat ex mixtione primarum, unde quando Aristoteles 2, de Anima, textu 126, ait corpora insensibilia pati non nihil a re gustabili, materialiter intelligendum venit, id est, non rem gustabilem, ut sic per saporem aliquid agere in rem insensibilem, sed per humorem sapori conjunctum. Quod vero ad tactum attinet, advertendum, illum per multa membra extendi, quæ inæqualiter affecta esse possunt a qualitatibus tangibilibus. Est ergo sensus conclusio- nis quoad hanc tangendi facultatem, nullam partem tactu prædictam sentire calorem, vel alias qualitates sibi inhærentes: posse tamen sentire calorem partis vicinæ, si sit excellen- tor. Quo certe modo aliquando sentimus calorem ab intrinseco: semper ergo is qui senti- tur calor, alterius rei est, vel partis calefacien- tis, non is qui inheret parti sentienti.

3. *Probatur.*— Probatur ergo conclusio sic declarata primo a paritate rationis aliorum sensuum, nullus enim eorum sentit sibi inhærentem qualitatem: ergo neque tactus sentiet calorem inhærentem sibi. Secundo, quia jam tactus continuo sentiret, quia semper aliquæ qualitates primæ ei inhærent: consequens vero est contra experientiam. Dicetur forte non sentire qualitates secundum gradus sibi connaturales, sed secundum excessum. At hinc saltem sequitur quoties calor, vel frigus inhæserint in gradu præternaturali, continuam sensationem in tactu dari, quod repugnat experientiae: nam si quis manum igni applicet, sentit calorem, si removeat, non sentit, et tamen aliquandiu durat calor manus intensior, quam sit ipse naturalis. Præterea arguitur contra evasionem. Nam si calor naturalis remittatur, et postea intendatur usque ad debitam intentionem naturalem, talis calefactio sentietur: ergo calor in naturali intensione

tactu percipitur, atque adeo, si calor inhærentia, sentit calorem, illum sentiat, quem subjectat inhærente, an eum, qui est in calefaciente: nam si calorem percipit inhærentem sibi, ipse erit sufficiens ad causandam sensationem sui absque specie alia: si vero sentit in altero subiecto existentem, necessaria erit species: hinc ergo incipiendo sit prima conclusio. Gustus et tactus non sentiunt qualitates suis organis inhærentes, sed qualitates rerum eos alterantium. Hæc conclusio, quod ad gustum attinet, est mihi certa: experientia quippe evidenter docet gustum non percipere saporem sibi inhærentem: sed rei sapidæ, ac distinctæ. Et ratio id demonstrat, sapor enim qualitas activa non est, sicut neque odor, solumque resultat ex mixtione primarum, unde quando Aristoteles 2, de Anima, textu 126, ait corpora insensibilia pati non nihil a re gustabili, materialiter intelligendum venit, id est, non rem gustabilem, ut sic per saporem aliquid agere in rem insensibilem, sed per humorem sapori conjunctum. Quod vero ad tactum attinet, advertendum, illum per multa membra extendi, quæ inæqualiter affecta esse possunt a qualitatibus tangibilibus. Est ergo sensus conclusio- nis quoad hanc tangendi facultatem, nullam partem tactu prædictam sentire calorem, vel alias qualitates sibi inhærentes: posse tamen sentire calorem partis vicinæ, si sit excellen- tor. Quo certe modo aliquando sentimus calorem ab intrinseco: semper ergo is qui senti- tur calor, alterius rei est, vel partis calefacien- tis, non is qui inheret parti sentienti.

4. *Objectionis cuiusdam expeditio.*— *Vera responsio.*— Sed contra. Qui a sole calefit, calorem sentit, non Solis, quia nullus in illo est: ergo sibi inhærentem. Negatur tamen consequentia, ac dicendum unamquamque corporis partem sentire calorem sibi proximum, omnes vero calorem tum corporis circumstantis, tum etiam sanguinis, qui intenditur, effunditurque ad partes exterioras. Denique sentiri etiam calorem exhalationum, quæ a sole generantur. Verum hæc omnia minime satisfaciunt, finge enim nos immediate a sole calefieri, tunc plane ex vi actionis illius calorem sentiremus, non quidem hærentem nobis, tum propter rationes pro conclusione adductas, tum quia ad solem applicari majorem sentimus calorem, quam sit in corpore: nam a sole dimoti minorem sentimus, cum tamen totus persistat, qui hærebat corpori. Ad objectionem igitur dico sentiri ipsammet Solis virtutem calefactivam, ut vicem caloris subit, quod sic explicò: nam virtus illa producendo calorem in nobis, producit etiam in tactu intentionales species ejusdem rationis cum iis, quas ipse calor ignis produceret: sic ergo a nobis Soli expositis sentitur calor, qua etiam ratione supra ostendimus visum aliquando intueri sub ratione coloris, id quod vere coloratum non est, habet tamen virtutem ad coloris species producendas. Unde sicut ea visione fallemur, si non corrigamur intellectu, ita tactu illa labemur judicando solem calefacere, si non succurrat intellectus.

dimus visum aliquando intueri sub ratione coloris, id quod vere coloratum non est, habet tamen virtutem ad coloris species producendas. Unde sicut ea visione fallemur, si non corrigamur intellectu, ita tactu illa labemur judicando solem calefacere, si non succurrat intellectus.

5. *Secunda assertio probatur.*— Ex his sequitur secunda conclusio. Sensus, tactus et gustus immutantur a suis objectis per species intentionales. Probatur primo: quoniam hi sensus qualitates extrinsecas sensibilium cognoscunt: ergo recipiunt ab illis similitudines ad cognoscendum. Secundo arguitur speciatim de gustu, nam ut percipiat saporem, immutari ab illo debet, nam immutatur autem materialiter a sapore ipso, ut ostensum est: ergo immutatur intentionaliter. Tertio arguitur similiter de tactu, non enim percipit suum objectum per alterationem realem et physicam, ut hactenus est probatum: ergo per intentionalem. Dicetur forte hactenus tantum esse probatum a tactu non percipi calorem, verbi gratia, sibi inhærentem, non tamen esse ostensum calorem inhærentem non esse rationem sentiendi externum: sed hoc eisdem rationibus probatum manet: tum primo in qualitatibus aliis a primis, ut duritie et mollitie, etc., quæ sibi similes non producunt in tactu: talium ergo sensatio fiet per species, vel certe per earum modificationem: tum secundo, quia calor, qui sentitur, major est, quam qui inheret, unde non potest ille per hunc sentiri. Denique universalis ratio est, quod ejusmodi qualitates reales nimis materiales sunt, ut per illas possint actuari sensus, efficereque sensations: ergo per species intentionales id præstat.

6. *Difficultas suborta ex dictis.*— *Notatio duplicitis actionis pro solvenda hac difficultate, argumentisque, in n. 1.*— Sed hinc difficultas suboritur. Nam si res ita habet, cur calor tangendi non efficit in eo sui species, ac sentitur? Si quidem eas potest efficere in subiecto alio: hujus argumenti solutio, et eorum, quæ initio posuimus, pendet ex declaratione modi, quo fit immutatio in his sensibus, præsentim in tactu. Est ergo notandum, qualitates primas, duas vendicare actiones circa organum tactus, aliam naturalem, productionem scilicet sui similis, aliam intentionalem, specierum videlicet: inter quas actiones hic naturalis ordo esse videtur, ut intentionalis supponat naturalem, neque fiat solitarie, non enim tactus calorem percipit, nisi quando actu calefit, quod signum

est tunc solum intentionaliter etiam immutari: idque docet experientia, rationem vero a priori non video aliam, quam quod hic est naturalis modus, et ordo istarum qualitatum in agendo, fortasse ortus ex imperfectione tum ipsius tactus, qui pure intentionaliter immutari non valet, tum qualitatum tangibilium, quæ species intentionales non nisi per mixtas materiali actioni diffundere possunt: hac igitur de causa calor sui speciem non efficit in subiecto, cui hæret, quia non potest illud materialiter alterare: hac item de causa non potest tactus præcipere qualitates, nisi secundum excessum, quia non potest a minori, vel æquali alterari, et ex consequenti nec intentionaliter immutari. Hac denique de causa productio ejusmodi specierum fit successive, quia successive intenditur, verbi gratia, in organo calor. Non tamen ita procedit actio, ut nunquam plus repræsentet species, quam alteratum sit organum: oppositum enim contingere ostendimus supra: procedit ergo actio servata proportione quadam juxta multitudinem et intensionem formæ agentis, nam species utrumque repræsentant, ac proinde plus valent repræsentare, quem pro organi ipsius materiali alteratione. Est etiam successiva productio earumdem specierum secundum partes diversas, ad quas successive diffunditur calefactio, et per hæc patet solutio ad argumenta initio posita.

CAPUT XXVII.

QUÆNAM SINT ORGANA SENSUUM, GUSTUS ET TACTUS.

1. *De prima parte tituli.*— De actibus hominum sensuum nihil dicendum superest, præter quæ in communi dicta sunt, et ideo ad organa, et potentias accedendum. Ac de gustu notandum, convenire philosophos, ejus organum esse linguam. Ita Aristoteles 1, de Historia, cap. 11 et 15, 2, de Partibus, cap. 17, non tamen intelligere exteriorem partem lingue sensorium esse, sed nervum interiore, ac mollem, dispersumque per interiores linguae partes, teste Galeno, libr. decimo sexto, de Usu partium, c. 3, ipsa vero pars exterior, utpote porosa, est instar medii in hoc sensu, ut docet Aristoteles, libr. secundo de Anima, cap. 10 et 11. Sed de compositione linguae videndum Vesalius, secundo de Fabrica, capit. decimo nono, et lib. quarto, capit. sexto.

2. *De secunda parte opinione varia.*— De organo tactus majus est dubium, quidam putant esse in corde, alias vero partes corporis